

Ohjaus

KOULUTUKSEEN JA

TYÖELÄMÄÄN SUOMESSA

Suomi

LYHYESTI

<i>Valtiomuoto</i>	tasavalta, jonka presidentti on Tarja Halonen 2000–2006
<i>Pääkaupunki</i>	Helsinki, 560 000 asukasta (2002)
<i>Valuutta</i>	euro 1.1.2002 lähtien
<i>Naapurivaltiot</i>	Norja, Ruotsi ja Venäjä
<i>Pinta-ala</i>	338 000 km ²
<i>Väkiluku</i>	5,2 miljoonaa, joista ulkomaalaisia 104 000 (2002)
<i>Väestötiheys</i>	17 asukasta/km ²
<i>Viralliset kielet</i>	suomi (92 %) ja ruotsi (6 %)
<i>Uskontokunnat</i>	85 % luterilaisia, 1 % ortodokseja, 1 % muita ja 13 % uskontokuntiin kuulumattomia
<i>Työvoima</i>	2,61 miljoonaa (51 % miehiä ja 49 % naisia)
<i>BKT toimialoittain</i>	palvelut 64 %, jalostus 33 %, alkutuotanto 3 %
<i>Vienti käyttötarkoi- tuksen mukaan (2002)</i>	raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet 47 %, investointitavarat 38 %, energiatuotteet 3 %, kestokulutustavarat 6 %, muut kulutustavarat 6 %
<i>Tärkeimmät kauppakumppanit (2002)</i>	Saksa, Ruotsi, Venäjä, USA ja Britannia
<i>BKT/capita (2002)</i>	26 872 euroa
<i>EU-jäsen vuodesta</i>	1995

Sisältö

Suomi lyhyesti s. 2

Johdanto s. 4

Suomen koulutusjärjestelmä s. 6

Suomen työhallinto s. 11

Oppilaitosten ohjauspalvelut s. 12

Työvoimatoimistojen ohjauspalvelut s. 17

Internetpalvelut opetus- ja työhallinnossa s. 21

Ohjausalan yhteistyö s. 22

Ohjaajakoulutus Suomessa s. 24

Ohjauksen ajankohtaiset haasteet s. 25

Ohjausyhteistyösapuolet Suomessa (kaavio) s. 26

Tämä esite on saatavilla osoitteesta <http://www.cimo.fi> → Julkaisut ja tilastot

Johdanto

Hyvä lukija!

Suomessa toimii kaksi toisiaan toiminnallisesti ja tavoitteiltaan täydentävää, vakiintunutta ohjauspalvelujärjestelmää: oppilaitosten järjestämä ohjaustoiminta ja työhallinnon ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelu sekä koulutus- ja ammattitietopalvelu.

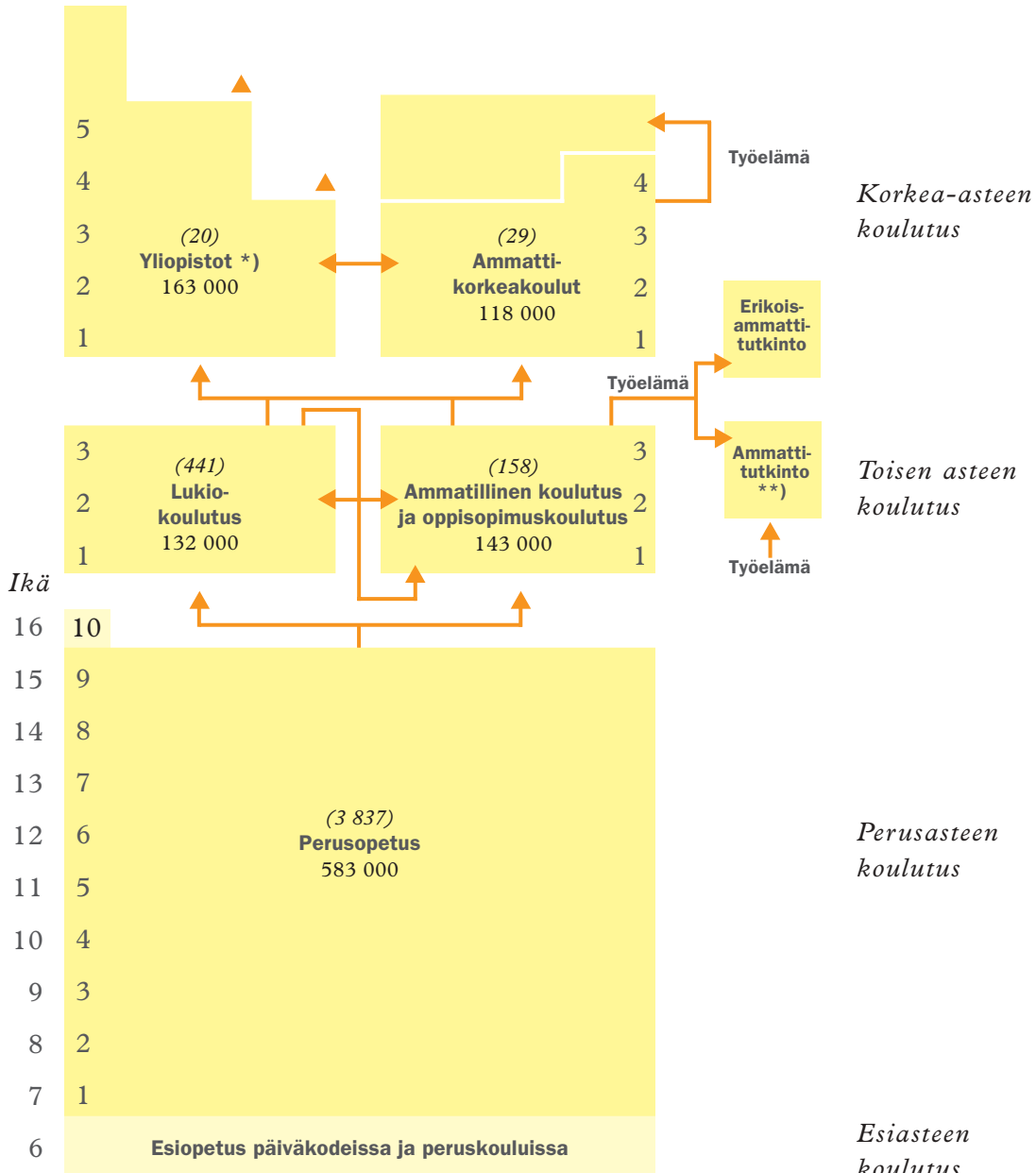
Ohjaustoiminnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa julkisella sektorilla valtion opetus- ja työhallinto ja oppilaitosten osalta myös koulutuksen järjestäjät, useimmiten kunnat. Työnjako näiden kahden ohjausjärjestelmän kesken on varsin selkeä. Oppilaitoksilla on päävastuu opiskelijoiden ohjauksesta. Työvoimatoimistojen ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelu on tarkoitettu ensisijaisesti koulutusjärjestelmän ulkopuolella oleville asiakkaille. Kaikki työvoimatoimistojen ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat kuitenkin tarvittaessa opiskelijoiden käytettävissä.

Kaiken ohjaustoiminnan tavoitteena on yksilön auttaminen ja tukeminen koulutukseen ja urasuunnitteluun liittyvissä kysymyksissä elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti. Suomessa jokaisella on mahdollisuus saada ohjausta riippumatta siitä, onko hän opiskelemassa, työssä, työttömänä tai työmarkkinoiden ulkopuolella.

Tässä esitteessä kuvataan suomalaisen yhteiskunnan koulutukseen, ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun liittyviä ohjaus- ja neuvontapalveluja. Esite antaa yleiskuvan opetus- ja työhallinnon järjestämän ohjaustoiminnan organisoinnista ja sen tavoitteista, asiakasryhmistä, yhteistyöverkostoista sekä alalla toimivista ohjaustyön ammattilaisista. Lisäksi esitellään suomalainen koulutusjärjestelmä ja opetus- ja työhallinnon alat sekä muita ohjauksen kentässä toimivia organisaatioita.

SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Opiskeluvuodet

*) Kunkin oppilaitosmuodon yläpuolella suluissa ilmoitettu luku kertoo Suomessa toimivien oppilaitosten lukumäärän ja oppilaitosmuodon alapuolella oleva luku ilmoittaa niissä opiskelevien opiskelijoiden lukumäärän. Tiedot ovat vuodelta 2002.

***) Näyttöinä voi suorittaa kolmentasoisia näyttötutkintoja: a) ammatillinen perustutkinto, b) ammattitutkinto, c) erikoisammattitutkinto (*aikuiskoulutus on toisen asteen koulutusta; kaaviossa käytetty ikäjakauma ei sovellu aikuiskoulutuksen tarkasteluun*). Lisäksi oppisopimuskoulutuksella voi valmistautua kaikkiin em. tutkintoihin. Tällöin on ammattitaito osoitettava näyttöillä tutkintotodistuksen saamiseksi.

Suomen

KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

SUOMALAISEN koulutuspolitiikan keskeisinä päämäärinä on turvata koko väestön mahdollisimman korkea koulutus-taso, edistää kansakunnan henkistä hyvinvointia ja kehittää kansalaisten elämänhallintataitoja. Suomessa kaikilla kansalaisilla on oikeus peruskoulutukseen. Kaikille peruskoulun käyneille on varattu määrällisesti riittävästi toisen asteen jatkokoulutuspaikkoja ja myös korkea-asteen koulutuspaikkoja on runsaasti tarjolla (60–65 %:lle ikäluokasta). Opetusta annetaan suomeksi ja ruotsiksi sekä viittomakielellä. Lisäksi opetusta annetaan saamen kielellä, ja romanikielisten lasten opetuskielenä voi olla myös romani.

Opiskelun yleisen ja erityisen tuen merkitystä on korostettu Suomen koulujärjestelmässä 2000-luvulla. Perus- ja toisen asteen oppilaitoksissa suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijahuoltoa yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Kaikilla kouluilla on oltava toimintamallit ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteita varten. Opiskelijoita tuetaan ja autetaan sekä perus- että toisella asteella oppimis- ja opiskeluvaikeuksissa erilaisin tukimuodoin, jotka määräytyvät vaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan.

ESIOPETUS

Vuoden 2001 alusta on kaikilla lapsilla ollut vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua oikeus esiopetukseen. Esiopetusta järjestetään joko päiväkodeissa tai peruskoulujen yhteydessä. Esiopetuksen tavoitteena on parantaa lasten oppimisedelly-

tyksiä siten, että kasvu- ja oppimisympäristö tukee lasten omatoimista tekemistä. Tavoitteena on, että esi- ja perusopetus muodostavat ehyen ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Esiopetukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

PERUSKOULU

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Koulunkäyntinsä aloittava ikäluokka on noin 60 000–65 000 lasta. Peruskoulu on yhtenäinen yhdeksänvuotinen koulu, jossa annetaan perusopetusta. Peruskoulun jälkeen suurin osa oppilaista jatkaa toisen asteen koulutuksessa; yli puolet ikäluokasta jatkaa opintojaan lukiossa ja kolmannes ammatillisissa oppilaitoksissa.

Peruskoulun jälkeen ilman jatko-opiskelupaikkaa jääneet oppilaat voivat opiskella vapaaehtoisessa lisäopetuksessa, jossa opetuksen ja ohjauksen tavoitteena on, että nuorten uranvalinta selkiytyy ja pääsymahdollisuudet jatko-opintoihin parantuvat.

Perusopetuksen tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen, terveen itsetunnon kehittymiseen ja yhteiskunnan jäseniksi kasvamiseen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opetuksen tulee edistää tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi sen tulee vahvistaa oppilaiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja muutoinkin itsensä kehittämiseen elämänsä aikana.

LUKIOKOULUTUS

Lukio on yleissivistävä, ylioppilastutkintoon johtava ja jatko-opintoihin valmentava oppilaitos, joka jatkaa peruskoulun kasvatustehtävää. Lukiossa opiskelu ei ole sidottu vuosiluokkiin, vaan opiskelija voi tehdä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman oppilaitoksen kurssitarjonnan ja opiskeluajan määrittämässä rajoissa.

Lukion oppimäärä on laajuudeltaan vähintään 75 kurssia, joista jokainen sisältää 38 oppituntia. Lukio-opintoihin kuuluu kaikille yhteisiä oppiaineita, joista pakollisina kursseina suoritetaan 45–49 kurssia ja loput tutkintoon vaadittavat kurssit opiskelija valitsee syventävien ja soveltavien kurssien valikoimasta, joka voi vaihdella oppilaitoksittain. Opiskelijalla on mahdollisuus valita kursseja myös muista lukioista tai ammatillisista oppilaitoksista ja sisällyttää ne lukio-opintoihinsa. Lukion oppimäärän suorittamiseen kuluu keskimäärin kolme vuotta. Lukiossa opiskellaan äidinkieltä (suomi/ruotsi/saame/romani/viittomakieli), vieraita kieliä, matematiikkaa, luonnontieteitä, katsomus-, yhteiskunta-, taito- ja taideaineita.

Ylioppilastutkinnon suorittaminen hyväksytysti antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden kaikkiin lukion jälkeisiin oppilaitoksiin. Lukion jälkeen vajaan puolet ylioppilaista jatkaa opintojaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa ja loput siirtyvät muihin jatko-opintoihin ja työelämään.

NUORTEN ammatillinen koulutus

Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on jatkaa perusopetuksen kasvatustehtävää, antaa riittävä ammattitaito itsenäisessä ammatissa toimimiseksi sekä valmiuksia jatko-opintojen harjoittamiseksi. Ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettyä koulutusta on tarjolla käytännöllisesti katsoen kaikilla elinkeinoelämän aloilla.

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettavat kolmivuotiset perustutkinnot antavat jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Opiskelijalla on myös oikeus osallistua ylioppilastutkintoon erikseen määritellyin ehdoin. Aikaisempia opintoja voidaan hyväksilukea siirryttäessä oppilaitoksesta toiseen.

Ammatillinen koulutus on moduloitua, laaja-alaista ja monipuolista, ja se sisältää runsaasti mahdollisuuksia yksilöllisiin valintoihin. Koulutus pyritään suunnittelemaan ja toteuttamaan kiinteässä vuorovaikutuksessa elinkeinoelämän kanssa, jotta koulutus vastaa muuttuvan työelämän ja yhteiskunnan tarpeita. Kaikkiin opetussuunnitelmiin kuuluu vähintään puolen vuoden mittainen työssäoppimisen jakso yrityksissä tai palveluorganisaatioissa. Sen aikana opiskelijat hankkivat osan ammattitaidosta todellisessa työympäristössä. Laajapohjainen ammattisivistys ja valmius oppia jatkuvasti uutta auttavat selviytymään työelämässä ja kehittämään ammattitaitoa työtehtävien muuttuessa.

Työelämän ja yhteiskunnan vaatimukset korostavat kielitaidon, matematiikan, luonnontieteiden, yhteiskunnallisten taitojen ja yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen hallintaa. Yrittäjyys, vastuu ympäristön tilasta ja maapallon elinkelpoisuudesta, kansainvälistyminen sekä teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen ovat koulutuksen yhteisiä painotuksia. Ammattiin kouluttamisen ohella koulutuksen tehtävänä on tukea nuoren persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kasvua tasapainoiseksi ihmiseksi ja kansalaiseksi.

OPPISOPIMUSKOULUTUS

Sekä nuoret että aikuiset voivat hankkia ammattitaidon oppisopimuskooulutuksena. Oppisopimuskooulutuksella tarkoitetaan työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä opiskeltavia ammatillisia opintoja, joita täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Oppisopimuskooulutusta järjestetään ammatillisessa peruskoulutuksessa, näyttötutkintoihin valmistavassa

koulutuksessa ja ammatillisessa lisäkoulutuksessa. Suomessa opiskelee oppisopimuksella ammattiin 30 000 opiskelijaa.

AMMATTIKORKEAKOULUT

Vuonna 2003 Suomessa on 29 ammattikorkeakoulua.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Lisäksi ne harjoittavat ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa tutkimus- ja kehitystyötä.

Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus vastaa yleensä kolmen ja puolen tai neljän vuoden täysipäiväistä opiskelua. Opintoihin sisältyy pakollinen vähintään 20 opintoviikon laajuinen työharjoittelu.

Ammattikorkeakoulut järjestävät tutkintoon johtavaa ja täydennyskoulutuksena tarjottavaa aikuiskoulutusta. Kaikki ammattikorkeakoulut tarjoavat avoimia ammattikorkeakouluopintoja. Ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnot on tarkoitettu lähinnä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille ja vähintään kolme vuotta työelämässä työskennelleille, jotka tarvitsevat osaamisensa syventämistä ja laajentamista.

YLIOPISTOT

Suomen 20 yliopistossa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja. Lähes kaikilla aloilla on mahdollista suorittaa alempi korkeakoulututkinto, joka on nimeltään kandidaatin tutkinto. Ylempi korkeakoulututkinto on useimmilla aloilla nimeltään maisterin tutkinto. Kandidaatin tutkinnon voi suorittaa päätoimisesti opiskellen keskimäärin kolmessa vuodessa ja maisterin tutkinnon viidessä vuodessa.

Yliopistojen tutkintorakennetta uudistetaan parhailaan siten, että kaksiportainen tutkintorakenne on tarkoitus ottaa käyttöön kaikilla koulutusaloilla 1.8.2005.

Yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset tarjoavat yliopistotutkinnon suorittaneille ja ammatissa toimiville sekä lyhyt- että pitkäkestoista koulutusta. Avoin yliopisto-opetus puolestaan tarjoaa mahdollisuuden suorittaa yliopistojen perusopetuksen opintoja.

TOISEN ASTEEN ja korkea-asteen koulutukseen hakeutuminen

Toisen asteen koulutukseen, mm. lukioon, ammatillisiin oppilaitoksiin ja kansanopistoihin sekä korkea-asteella ammattikorkeakouluihin, haetaan pääasiallisesti valtakunnallisessa yhteishaussa. Suurin osa opiskelijoista valitaan oppilaitoksiin todistusten ja arvosanojen perusteella, mutta työkokemus ja yksilölliset tekijät voidaan ottaa hakumenettelyssä huomioon. Koulutukseen pyrkiville voidaan järjestää erilaisia valinta- ja soveltuvuuskokeita.

Korkeakouluihin hakeudutaan toisen asteen koulutuksen jälkeen. Yleisen korkeakoulukelpoisuuden antavat ylioppilastutkinto sekä vähintään kolmivuotinen ammatillinen perustutkinto ja näitä vastaavat opinnot ulkomailla. Yliopistot valitsevat itse opiskelijansa, eikä niissä ole käytössä yhteistä valintajärjestelmää, vaan valinnat tapahtuvat hajautetusti.

AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Suomalainen aikuiskoulutusjärjestelmä jakautuu kahteen pääalueeseen, jotka ovat

- vapaa sivistystyö ja yleissivistävä aikuiskoulutus sekä
- ammatillinen aikuiskoulutus

VAPAA SIVISTYSTYÖ ja yleissivistävä aikuiskoulutus

Vapaa sivistystyö on yli sadan vuoden perinteistä syntyneitä vapaatavoitteista opiskelua, jota järjestävät kansanopistot, kansalaisopistot, opintokeskukset, kesäyliopistot ja liikunnan koulutuskeskukset. Vapaan sivistystyön opetuksessa opiskelija asettaa itse koulutukselliset tavoitteensa. Tarjonta on hyvin laajaa ja opiskelija voi hyödyntää sitä joko ammatillisivistävästi tai harrastuspainotteisesti.

Kansalaiset voivat lisäksi testauttaa kielitaitonsa yleisissä kielitutkinnoissa. Tutkinto on riippumaton siitä, miten ja missä kielitaito on hankittu.

Aikuiset voivat osallistua lukiokoulutukseen, joka on suunniteltu erityisesti heidän tarpeisiinsa. Aikuiset voivat suorittaa joko koko ylioppilastutkinnon, jolloin tietyt aineet ovat heille vapaaehtoisia tai he voivat suorittaa vapaatavoitteisesti itsenäisiä ainekokonaisuuksia.

AMMATILLINEN aikuiskoulutus

Ammatillinen aikuiskoulutus on tarkoitettu ensisijaisesti työelämässä toimiville tai toimineille aikuisille. Se koostuu omaehtoisesta, työvoimapolitiittisesta, henkilöstö- ja oppisopimus-koulutuksesta.

Aikuiset voivat opiskella kaikilla koulutusasteilla erityisesti aikuisille suunnitelluissa ja organisoiduissa koulutuksissa. Erityisesti aikuisille soveltuva koulutusmuoto on näyttötutkintoon valmistava koulutus, jossa henkilö voi osoittaa osaamisensa sen hankkimisesta riippumattomissa näytöissä joko pelkän työelämäosaamisen perusteella tai valmistavan koulutuksen jälkeen. Aikuiset voivat suorittaa myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnon (ammatillinen lisäkoulutus). Ne ovat perusopetuksen jälkeisiä toisen asteen tutkintoja, jotka suoritetaan näyttötutkintoina. Ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon voi

valmistautua oppisopimus-koulutuksessa. Kaikille näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuville laaditaan henkilökohtaiset opiskeluohjelmat, jotka sisältävät henkilökohtaiset oppimissuunnitelmat ja näyttösuunnitelmat.

Korkea-asteella ammattikorkeakoulujen perustutkinnoissa on aikuisille erilliset väylät. Nykyisin ammattikorkeakouluissa voi suorittaa myös jatkotutkintoja. Yliopistoissa erityisesti aikuisille suunnattuja perustutkinnon koulutusmuotoja ovat ns. muuntokoulutukset. Lisäksi ammattikorkeakoulut ja yliopistot tarjoavat erikoistumisopintoja korkeasteen koulutuksen suorittaneille. Molemmat tarjoavat myös avointa korkeakouluopetusta.

Omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus antaa kansalaisille mahdollisuuden kehittää itseään ammatillisesti työnantajasta riippumatta. Omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus on suunniteltu pitkän aikavälin koulutustarpeisiin. Opiskelun voi rahoittaa esim. aikuisopintotuella. 1990-luvun lopulla voimaan tulleen uudistuksen mukaan riittävän työkokemuksen omaavilla työttömillä on mahdollisuus opiskella työttömyysturvan tasoisella koulutuspäivärahalla.

Henkilöstökoulutus on osallistujamäärältään laajin aikuiskoulutuksen muoto, jossa työntekijöitä koulutetaan yritystoiminnan tarpeiden mukaan. Koulutus on yleensä lyhytkestois- ta ja sen rahoituksesta vastaavat pääosin työnantajat.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus (työvoimakoulutus) on aikuiskoulutusta, jonka työvoimaviranomainen hankkii asiakkailleen. Koulutus on monipuolista ja käytännönläheistä, ja se käsittää sekä ammatillista perus- ja jatko- tai täydennyskoulutusta. Työvoimakoulutuksena järjestetään myös työelämään ja koulutukseen valmentavaa koulutusta. Koulutus on tarkoitettu pääasiassa työttömille ja työttömyysuhan alaisille aikuisille. Se on opiskelijoille maksutonta. Opiskelijat voivat saada koulutuksen ajalta työttömyysturvaa vastaavaa koulutustukea.

Suomen

TYÖHALLINTO

TYÖHALLINNON toiminta-ajatuksena on edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työorganisaatioiden kehittymistä, työllisyyttä sekä maahanmuuttajien kotoutumista. Strategisina tavoitteina on osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja kysynnän tukeminen, työssä olevien osaamisen ja jaksamisen parantaminen, työhönmenon kannustavuuden lisääminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen.

Työhallinnon aluehallinnon muodostavat työvoima- ja elinkeinokeskusten (TE-keskukset) työvoimaosastot, joiden tehtävänä on toteuttaa alueellista työvoimapolitiikkaa.

Paikallisissa työvoimatoimistoissa eri puolilla Suomea tarjotaan työvoimapalveluja sekä työnantaja- että henkilöasiakkaille. Työnhakupalveluja ovat työnvälitys, rekrytointi, henkilöstövuokraus, kotoutumissuunnittelu, EURES-työnvälitys ja kansainvälinen harjoittelu. Ammatillisen kehittämisen palveluja ovat mm. ammatinvalinta- ja urasuunnittelu, koulutus- ja ammattitietopalvelu, ammatillinen kuntoutussuunnittelu ja työvoimakoulutus. Asiakkaiden työllistymiseksi käytetään tukitoimenpiteitä: työnhakuvalmennusta, työllistämistukea, työharjoittelua tai työ- ja koulutuskokeiluja.

Peruskoulun ja lukion oppilaanohjausyhteistyössä painottuvat erityisesti työvoimatoimiston ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut ja koulutus- ja ammattitietopalvelu. Ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen ura- ja rekrytointipalveluyhteistyössä korostuvat ensisijaisesti työnvälityspalvelut.

Työhallinnon organisaatio on kolmiportainen:

Työministeriö

**Työvoima- ja elinkeinokeskusten
työvoimaosastot (15)**

Työvoimatoimistot (148)

- *työnvälitys*
- *ammattillisen kehittämisen palvelut*
- *työllistymistä edistävät työvoimapolitiittiset toimenpiteet ja työttömyysturvaneuvonta*

Oppilaitosten

OHJAUSPALVELUT

PERUSKOULU

Oppilaat saavat oppilaanohjausta koko perusopetuksen ajan. Valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa (2003) määritellään vuosiluokkien 1-2, 3-6 ja 7-9 ohjaukselle asetetut tavoitteet. Osa kaikille oppilaille kuuluvasta ohjauksesta toteutetaan luokkamuotoisena. Kullakin oppilaalla on oppilaanohjauksen luokkatunteja vähintään kahden vuosi- viikkotunnin verran (yksi viikkotunti = 38 tuntia vuodessa). Tämä luokkamuotoinen ohjaus toteutetaan yleensä perusopetuksen kolmen viimeisen vuoden aikana. Ohjauksessa käsiteltäviä aiheita ovat opiskelutaidot ja koulunkäynti, itse-tuntemus, jatko-opintomahdollisuudet, ammatit ja ammatti- alat sekä työelämä. Kaikki oppilaat saavat tarvitessaan henkilökohtaista ja pienryhmäohjausta ja -neuvontaa. Lisäksi oppilaita ohjataan erilaisten tiedonhankintavälineiden sekä yhteiskunnan tarjoamien neuvonta- ja ohjauspalveluiden käytössä. Peruskoulun päättövaiheessa oppilaat voivat perehtyä työelämään viikon tai kahden viikon pituisilla työelämään tutustumisjaksoilla, joiden yhteydessä voidaan järjestää myös tutustumista ammatilliseen koulutukseen.

Perusopetuksen jälkeen nuorten on yleensä tehtävä valinta yleissivistävän lukion ja ammatillisen koulutuksen välillä. Viime vuosina koulutusmahdollisuudet ovat monipuolistuneet. Luokaton lukiokoulutus, joustavarakenteiset

ammattilliset opinnot ja toisen asteen oppilaitosten yhteis-toimintavelvoite ovat lisänneet oppilaiden mahdollisuutta suunnitella monipuolisesti toisen asteen opintojaan.

Opinto-ohjaajat huolehtivat pääasiassa ohjauksesta peruskoulussa. Peruskouluissa toimivista opinto-ohjaajista suurin osa on peruskoulutukseltaan opettajia, jotka ovat suorittaneet erikoistumisopintoina 35 opintoviikon laajuisen koulutuksen opinto-ohjaajiksi. Opinto-ohjaajan ohella kaikki opettajat ohjaavat opiskelijoita opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Luokanvalvoja (ryhmänohjaaja) on oppilaidensa tukihenkilö koulunkäyntiin ja koulu yhteisön toimintaan liittyvissä kysymyksissä.

Opinto-ohjaajan työaika jakaantuu henkilökohtaiseen, pienryhmä- ja luokkamuotoiseen ohjaukseen. Lisäksi työhön sisältyy yhteistyötä oppilaiden huoltajien, muiden oppilaitosten opettajien ja opinto-ohjaajien sekä eri hallinnonalojen edustajien ja viranomaisten kanssa. Myös yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän ja työhallinnon asiantuntijoiden kanssa kuuluu osana opinto-ohjaajan työhön.

Perusopetuksessa erityistukea tarvitsevien oppilaiden ohjaus jatkokoulutukseen on muiden oppilaiden ohjausta yksilöllisempää. Näitä oppilaita ohjattaessa opinto-ohjaaja tekee yhteistyötä myös eri alojen asiantuntijoiden kanssa.

LUKIOKOULUTUS

Lukioon siirtyy runsas puolet ikäluokasta. Suurella osalla lukion opiskelijoista ammatinvalintasuunnitelmat ovat vielä selkiytymättömiä, ja he tarvitsevat ohjausta jatkokoulutuksesta ura- ja elämänsuunnitelmia tehdessään. Lukion aikana opiskelijaa ohjataan lukio-opinnoissa, ainevalinnoissa, opiskelussa ja opiskelutaitojen kehittämisessä sekä tulevaisuuden suunnittelussa. Lukiossa luokkamuotoista oppilaanohjausta on opetussuunnitelman mukaisesti yksi pakollinen kurssi ja yksi syventävä kurssi, eli yhteensä koko lukion aikana kaksi kertaa 38 tuntia, jos opiskelija valitsee ohjauksen syventävän kurssin.

Ohjauksessa käsitellään opiskelumenetelmiin, itse-tuntemukseen, jatko-opintoihin, ammatteihin ja työelämään liittyviä asioita. Lukioon siirtyvät opiskelijat tutustuvat lukion työtapoihin, siellä vaadittaviin opiskelutaitoihin ja opintosuunnitelman mukaisiin opintoihin.

Lukion opiskelijoilla on mahdollisuus valita opintoja myös muista oppilaitoksista. Opinto-ohjaajan tulee tuntee muiden oppilaitosten opetustarjontaa ja auttaa opiskelijaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman teossa niin, että tämä kykenee hyödyntämään muiden oppilaitosten tarjoamat mahdollisuudet.

Lukion päättäneille opiskelijoille avautuu runsaasti erilaisia koulutus- ja työmarkkinoille siirtymisen vaihtoehtoja, joiden selvittämiseksi he saavat ura- ja elämänsuunnitelun ohjausta opintojen kuluessa. Ohjauksen avulla opiskelija saa käsityksen lukion jälkeisistä koulutusväylistä ja oppii käyttämään tiedonhankintavälineitä sekä tutustuu erityisesti työvoimatoimiston tarjoamiin ohjaus- ja neuvontapalveluihin.

Lukiossa opinto-ohjauksesta vastaa pääasiassa opinto-ohjaaja, jolla on yleensä päävastuu koulun ohjaustoiminnasta. Ryhmänohjaajat huolehtivat kukin oman opiskelijaryhmänsä opintojen seuraamisesta ja ohjaamisesta. Lisäksi jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata opiskelijoita erityisesti

opiskelun taidoissa. Lukion opinto-ohjaaja on tavallisesti peruskoulutukseltaan opettaja, joka on yleensä saanut lisäkoulutuksen opinto-ohjaajaksi.

AIKUISTEN perusopetus ja lukiokoulutus

Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa aikuisopiskelijoille monialaista yleissivistävää koulutusta ja mahdollisuus täydentää keskenjääneitä opintojaan. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelijan elinikäisen oppimisen taidot lisääntyvät ja siten mahdollisuudet jatko-opintoihin paranevat.

Aikuisten opinto-ohjauksessa keskeisenä tavoitteena on neuvoa ja ohjata opiskelijoita henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laatimisessa, opiskelutaitojen kehittämisessä ja ainevalintojen tekemisessä. Opinto-ohjauksen avulla tuetaan myös niitä opiskelijoita, jotka tekevät koulutusta ja elämänsuunnitelmia koskevia valintoja ja ratkaisuja. Aikuisten ohjauksesta vastaavat opinto-ohjaajat. Ryhmänohjaajat huolehtivat omien ryhmänsä opintojen seuraamisesta ja ohjaamisesta. Ohjausmenetelminä käytetään henkilökohtaista ja pienryhmäohjausta sekä verkko-ohjausta erityisesti silloin, kun ohjataan etäopiskelijoita.

AMMATILLINEN koulutus

Ammatillisessa koulutuksessa opinto-ohjauksen tehtävänä on ohjata ja tukea opiskelijoita yksilöllisesti opiskelussa, urasuunnittelussa ja työhön sijoittumisessa. Opiskelijaa tuetaan tekemään omaa opiskeluaan koskevia valintoja. Niitä varten opiskelija tarvitsee tietoa erilaisista opiskelumahdollisuuksista, mutta myös valintojen vaikutuksista koulutuksen tuot-

tamaan pätevyys, jatko-opintoihin ja työmarkkinoille sijoittumiseen.

Opinto-ohjauksella edistetään opiskelijoiden sitoutumista opiskeluun, kannustetaan jatkuvaan itsenäiseen tiedon hankintaan sekä oman alansa kehityksen seuraamiseen ja kehittämiseen. Ohjauksella tuetaan opiskelijaa jatkuvasti kehittämään ja markkinoimaan omaa osaamistaan. Ohjausta tarvitaan myös opiskeluvaikeuksien parantamiseksi ja oppimisvaikeuksien selvittämiseksi. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimisedellytykset.

Opinto-ohjauksesta vastaa oppilaitoksen opinto-ohjaaja. Hänellä on opettajan koulutus, jonka lisäksi hän on hankkinut opinto-ohjaajan pätevyyden. Oppilaitoksen kaikki opettajat osallistuvat ohjaukseen. Opiskelijoiden ja opettajien tutorina toimiminen edistää opiskeluun liittyvistä käytännön asioista selviämistä. Ohjaus on tavallisesti osa opetusta, mutta opiskelijalla on tarvittaessa oikeus saada henkilökohtaista ohjausta. Lisäksi oppilaitokset tarjoavat opiskelijoilleen ryhmäohjausta ja työelämään siirtymistä tukevia ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä seuraavat valmistuneiden työllistymistä.

Opinto-ohjaaja toimii ohjauksen koordinoijana ja yhdyshenkilönä oppilaitoksessa ja sen ulkopuolella. Yhteistoiminta muiden toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajien kesken korostuu, kun opiskelijoiden mahdollisuudet valita opinto-ohjelmaansa opintoja myös muista oppilaitoksista ovat lisääntyneet.

Ammatillisten oppilaitosten ura- ja rekrytointipalvelut ovat osa niiden ohjaustoimintaa. Tavoitteena on edistää opiskelijoiden siirtymistä koulutuksesta työelämään tai jatko-opintoihin. Ammatillisista oppilaitoksista valmistuneiden työllistymistä seurataan järjestelmällisesti.

AMMATTIKORKEAKOULUT

Ammattikorkeakoulut tarjoavat opintoneuvontapalveluja, joissa neuvotaan ammattikorkeakouluun hakeutuvia ja siellä opiskelevia opintoihin, harjoitteluun ja ammatinvalintaan liittyvissä kysymyksissä. Tavoitteena on, että ammattikorkeakouluissa opinto-ohjaajat vastaavat ohjauksen tarjoamisesta ja järjestämisestä. Ammattikorkeakouluissa opiskelijalle pyritään tarjoamaan koko opintopolun kattava ohjausjärjestelmä, mm. opintojen suunnitteluun ja niiden sisältöön, urasuunnitteluun ja kansainväliseen vaihtoon liittyvissä kysymyksissä.

Ura- ja rekrytointipalvelut ovat nykyisin vakiintuneet osaksi kaikkien ammattikorkeakoulujen omille opiskelijoilleen ja potentiaalisille työnantajille tarjoamia palveluja. Lisätietoja ammattikorkeakoulujen tarjoamista ura-, rekrytointi- ja työnvälityspalveluista saa niiden omilta www-sivuilta <http://www.jobstep.net>

YLIOPISTOT

Yliopistot järjestävät niihin opiskelemaan hakeutuville ja niissä opiskeleville yleistä opintoneuvontaa. Eri yliopistojen välillä on jonkin verran eroja siinä, miten opiskelijoiden neuvontapalvelut on järjestetty. Yleensä yliopistoissa on opintoneuvontatoimisto, jonka puoleen voi kääntyä opintoihin, harjoitteluun ja avoimeen yliopistoon liittyvissä kysymyksissä. Opintososiaalisia asioita varten on yliopistoilla usein erillinen opintotukitoimisto.

Tiedekunnissa ja/tai laitoksilla toimii yleensä opinto-sihtööri, joka vastaa mm. opiskelijoiden opinto-ohjauksen suunnittelusta, koordinoinnista ja kehittämisestä, opintooppaan toimittamisesta ja pienryhmäohjaajien kouluttamisesta. Laitosten opetus- ja muu henkilökunta antaa oppiaine-kohtaista ohjausta. Lisäksi uusille opiskelijoille järjestetään

pienryhmäohjausta (ns. tutor-ryhmät), jonka tarkoituksena on perehdyttää opiskelijat yliopistoon ja siellä opiskeluun.

Yliopistoissa toimivien ura- ja rekrytointipalveluiden kaksi tärkeää asiakasryhmää ovat valmistumassa olevat tai vastavalmistuneet opiskelijat ja työnantajat. Ura- ja rekrytointipalvelujen tehtävänä on parantaa opiskelijoiden mahdollisuuksia ja valmiuksia siirtyä työmarkkinoille sekä palvella työnantajia tarjoamalla näille tietoa ja konkreettista apua uusien työntekijöiden löytämiseksi.

Yliopistojen ura- ja rekrytointipalveluyksiköt tarjoavat valmistuville opiskelijoille monipuolisia palveluita, mm. tietoa urasuunnittelusta, työnhakukoulutuksesta, avoimista työpaikoista, työnantajayrityksistä ja ammatillisen osaamisen täydentämiseen tähtäävästä koulutuksesta. Suomen yliopisto- ja korkeakoulukaupunkien työvoimatoimistojen korkeakouluneuvojat toimivat yhteistyössä oman alueensa ura- ja rekrytointipalvelujen asiantuntijoiden kanssa.

Yliopistojen ja korkeakoulujen ura- ja rekrytointipalvelut esittäytyvät yhteisillä [www-sivuilla](http://www.aarresaari.net)
<http://www.aarresaari.net>

Työvoima-

TOIMISTOJEN OHJAUSPALVELUT

AMMATINVALINTA- ja urasuunnittelupalvelut

Työvoimatoimistojen ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut on tarkoitettu sekä nuorille että aikuisille ja ne ovat kaikille avoimia ja maksuttomia. Ammatinvalintapsykologien tehtävänä on auttaa asiakasta ratkaisemaan ammatinvalintaan ja ammatilliseen kehitykseen sekä työn saamiseen liittyviä kysymyksiä. Ohjauksessa otetaan huomioon asiakkaan henkilökohtaiset edellytykset sekä työalojen ja koulutuksen tarjoamat mahdollisuudet.

Ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelujen keskeisin menetelmä on henkilökohtainen ohjaus. Myös ryhmäohjaus on käytössä. Ammatinvalinnanohjauksen tavoitteena on auttaa asiakasta tekemään itselleen soveltuva ja realistinen urasuunnitelma taitojensa, kiinnostustensa ja tavoitteidensa pohjalta. Tarvittaessa käytetään apuna psykologisia soveltuvuustestejä. Ohjaukseen voidaan liittää lisäksi muitakin tutkimuksia ja kokeiluja, joilla selvitetään mm. asiakkaan terveydentilaa ja työssä selviytymistä.

Henkilökohtaisessa ohjauksessa käy noin 36 000 asiakasta vuosittain. Heistä lähes 63 % on yli 25-vuotiaita. Aikuisten ohjauspalveluiden kysyntä on kasvanut viime vuosina eniten.

Suomen 148 työvoimatoimistossa työskentelee 270 ammatinvalintapsykologia.

KOULUTUS- ja ammattitietopalvelu

Työvoimatoimistoissa toimiva koulutus- ja ammattitietopalvelu edustaa kaikille avointa tietopainotteista asiakaspalvelua. Koulutusneuvoja vastaa asiakkaiden kysymyksiin ja neuvoo koulutukseen, ammatteihin ja työelämätietoihin liittyvissä kysymyksissä henkilökohtaisesti. Lisäksi koulutus- ja ammattitietopalvelusta saa tietoja opiskelusta ja harjoittelusta ulkomailla. Koulutusneuvojat ovat tavoitettavissa myös puhelimitse ja sähköpostitse.

Koulutusneuvojien käytössä on laaja koulutus- ja ammattitiedon tietojärjestelmä. Koulutus- ja ammattitietopalveluun on lisäksi koottu kirjastomaisesti asiakkaiden käyttöön laaja kokoelma oppilaitoksia, koulutusohjelmia ja ammatteja käsitteleviä julkaisuja, oppaita, esitteitä ja video-ohjelmia. Osa aineistosta on asiakkaiden lainattavissa.

Vuonna 2002 tilastoitiin 411 400 neuvontakertaa. Lisäksi tietopalveluissa esitellään ammatteja ja koulutusmahdollisuuksia ryhmille: vuonna 2002 ryhmiä oli 3 100, joissa oli yhteensä 47 700 henkilöä.

Suomen 175 työvoimatoimistossa toimii noin 140 päätoimista koulutusneuvojaa sekä saman verran päätoimensa ohella koulutus- ja ammattineuvontaa hoitavia virkailijoita.

Työhallinnon internetpalvelun www-sivuilla on kerätty hyödyllisiä linkkejä koulutusta ja ammattia valitsevan henkilön omatoimiseen käyttöön. Koulutus- ja ammattitietopalvelun linkkisivut ovat osoitteessa <http://www.mol.fi/tiepa>, josta on pääsy myös AVO-ammatinvalintaohjelmaan.

TYÖNVÄLITYS

Työvoimatoimiston työnvälityksen tehtävänä on auttaa työtä etsiviä löytämään heille parhaiten sopivaa työtä ja työnantaja löytämään työntekijöitä. Henkilöasiakaspalveluissa toimivien työvoimaneuvojien työtehtävät vaihtelevat sen perusteella, ovatko he neuvontapisteessä, peruspalveluissa vai niin sanotuissa syvennetyissä palveluissa.

Kaikki asiakkaat saavat tietoa työvoimatoimiston palveluista ja alueen työmarkkinoiden toiminnasta alkuinfossa. Tämän jälkeen asiakas siirtyy peruspalveluun, jossa työskentelevä työvoimaneuvoja haastattelee häntä. Yhdessä arvioidaan asiakkaan palvelutarve ja sovitaan jatkotoimista.

Työnhakijoille järjestetään myös työnhakuvalmennusta, joka on ryhmätoimintaa ja josta vastaavat työvoimaneuvojat ja työvoimaohjaajat. Valmennuksessa käydään läpi työnhakijan vahvuudet ja osaaminen sekä työnhakutavat.

Vuonna 2002 työnvälityksen asiakkaana oli 810 400 henkilöä, joista noin 77 700 oli pitkäaikaistyöttömiä. Työnhakuvalmennukseen osallistui yli 61 000 henkilöä.

MAAHANMUUTTAJIEN ohjaus- ja neuvontapalvelut

Kaikki työvoimatoimistot palvelevat myös Suomessa pysyvästi asuvia maahanmuuttajia, jotka ovat oikeutettuja samoihin työvoimatoimistojen palveluihin kuin suomalaisetkin. Suurimmissa työvoimatoimistoissa työskentelee kansainvälisiä työvoimaneuvojia, jotka ovat erikoistuneet maahan- ja

maastamuuttajien palveluihin. Kansainväliset työvoimaneuvojat palvelevat työpaikan saantiin liittyvissä ja muissa muuttajan kannalta tärkeissä kysymyksissä.

Maahanmuuttajia tuetaan Suomeen kotoutumisessa. Työtön maahanmuuttaja laatii työvoimatoimiston ja kunnan edustajien kanssa viiden kuukauden kuluessa maahanmuutosta henkilökohtaisen enintään kolme vuotta kestävä kotoutumissuunnitelman. Suunnitelman tarkoituksena on, että maahanmuuttaja hankkii riittävän suomen/ruotsin kielien taidon sekä työllistymisessä tarvittavia valmiuksia. Osana suunnitelmaa selvitetään maahanmuuttajan osaaminen ja sen perusteella hänet ohjataan työmarkkinoille tai ammatilliseen koulutukseen. Tässä auttaa lisäksi aikuisille maahanmuuttajille sekä työvoimapolitiittisena että omaehtoisena koulutuksena järjestettävä kotoutumiskoulutus. Maahanmuuttajille järjestetään myös omaa ammattiin valmentavaa ja ammatillista koulutusta. Maahanmuuttajien mahdollisuuksia käyttäen työvoimatoimiston palveluja parannetaan käyttämällä tulkkipalveluja.

Työvoimatoimistoissa on tärkeimmillä maahanmuuttajakielillä suomalaisessa yhteiskunnassa toimimista selvittäviä esitteitä ja oppaita. Kaikista työvoimatoimistoista on saatavilla suomen-, ruotsin- ja englanninkielinen Suomeen Muuttajan Opas. Työministeriön www-sivuilla <http://www.mol.fi> on lisätietoja maahanmuuttajille tarkoitetuista palveluista.

EURES - eurooppalainen työnvälitys

Suomen työvoimatoimistot ovat mukana Euroopan komission EURES-työnvälitysverkostossa, johon EU-maiden lisäksi kuuluvat myös Norja ja Islanti. Verkoston palveluja ovat työnvälitys ja siihen liittyvä tiedotus ja neuvonta työnhakijoille, jotka hakeutuvat työskentelemään toiseen maahan, samoin työnvälityspalvelu työnantajille. Palvelu on maksutonta.

Työnvälityksen perustana on atk-pohjainen työpaikkatiedosto. Neuvonnan ja tiedotuksen välineenä ovat maakohtaiset tiedot työ- ja elinoloista. Suurin osa työpaikoista samoin kuin maakohtaisia tietoja on nähtävänä internetissä joko työhallinnon sivujen <http://www.mol.fi> kautta tai osoitteessa <http://europa.eu.int/eures>

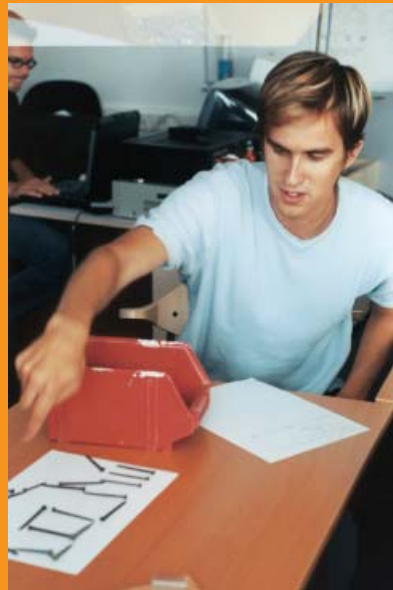
Työnvälityksestä ja siihen liittyvästä neuvonnasta huolehtivat 21 EURES-neuvojaa. EURES-neuvojien yhteystiedot ja lisätietoja EURES-palvelusta saa em. internet-osoitteesta, työvoimatoimistoista ja työhallinnon Työlinja-puhelinpalvelusta 0203 66066.

OHJAAVA koulutus

Ohjaava tai valmentava koulutus on työvoimakoulutusta, jonka tarkoituksena on auttaa työelämän muutosvaiheessa olevia aikuisia tai nuoria kartoittamaan ammatillista suuntautumistaan. Koulutuksen rakenteeseen kuuluu henkilökohtainen ja ryhmäohjaus sekä itsenäinen tiedonhankinta ja työharjoittelu.

Osanottajat laativat ohjaavassa koulutuksessa hankkiemiensa kokemusten perusteella ammatillisen kehittämisen jatkosuunnitelman. Tavoitteena on tuottaa toimintamalleja, joiden avulla yksilöt pystyvät tekemään itsenäisiä ratkaisuja työelämän ja koulutusjärjestelmän muutosten keskellä. Ohjaava koulutus voidaan nähdä välineenä tai resurssina, jota käyttämällä osanottajat voivat jäsentää elämäänsä uudelleen.

Koulutus jaetaan tavoitteiltaan, kestoltaan ja toimintatavoiltaan kolmeen koulutustyyppiin, jotka soveltuvat eri elämäntilanteessa oleville henkilöille: työn- tai koulutukseen hakuun, ammatinvalintaan sekä elämäntaitoihin painottuvat tavoitteet. Koulutusta järjestävät mm. ammatilliset aikuis-koulutuskeskukset, ja siihen hakeudutaan työvoimatoimiston kautta.

Internet

PALVELUT

OPETUS- JA TYÖHALLINNOSSA

OPETUS- JA TYÖHALLINTO tekevät läheistä yhteistyötä internetperusteisten palveluiden kansallisissa kehittämissankkeissa ohjaus- ja neuvonta-alalla.

Suomessa internetin kautta välitetään ensisijaisesti koulutus- ja ammattitietoa. Valtakunnalliset ja paikalliset portaalit helpottavat tiedon hakua laajasta lähdeaineistosta ja tietopankeista. Lisäksi opetusministeriöllä ja Opetushallituksella sekä käytännössä lähes kaikilla koulutuksen järjestäjillä on omat internetsivustonsa, joista löytyy tietoa koulutuksesta. Työministeriön kotisivulta <http://www.mol.fi> löytyvät työhallinnon internetpalvelut.

Opetushallitus ylläpitää omaa verkkopalveluaan <http://www.edu.fi>, josta löytyvät perustiedot koulutuksesta, erilaiset koulutusoppaat sekä koulutuksen hakupalvelu. Lisäksi Opetushallituksessa kehitetään opetus- ja työhallinnon ohjaajien ja neuvojen käyttöön kattava koulutuksen tarjontatiedon hakupankki. Opetusministeriön Opintoluotsipalvelu kokoaa verkosta löytyvät tiedot perusopetuksen jälkeisestä koulutuksesta ja Asiantuntijaluotsipalvelu tarjoaa valikoituja internetpalveluja ohjaajien päivittäisen työn ja ammattitaidon ylläpitämisen tueksi. Opintotukea koskeva aineisto on saatavilla keskitetysti Kansaneläkelaitoksen internetsivuilta.

Opintojen suunnittelua ja työpaikan hakemista varten on suunniteltu erikseen palvelut yliopistojen, ammattikorkea-

koulujen sekä toisen asteen ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille. Korkea-asteen opiskelijoilla on käytössään Suomen virtuaaliyliopistoon kuuluva OVI-palvelu, johon on koottu harjoituksia oman opintosuunnitelman laatimisen ja arvioinnin tueksi.

Työhallinto kehittää myös ohjausalalle sähköisiä palveluja, jotka täydentävät asiakaskunnalle tarjolla olevia henkilökohtaisia palveluja. Työhallinnossa atk-kehitys alkoi sähköisistä koulutuksen ja ammattien tietokannoista, myöhemmin on kehitetty myös asiakkaille tarkoitettuja ohjausohjelmia.

Ensisijaisesti nuorille suunnattu AVO-ammatinvalintaohjelma on ollut käytössä vuodesta 1999 lähtien. Vuoden 2003 aikana otetaan käyttöön aikuisille suunnattu ohjausohjelma työnimeltä AURA.

Tietokantaohjelmien uudistus työhallinnossa merkitsee mm. sitä, että työvoimatoimistojen koulutusneuvojen asiakaspalvelussa käyttämä tietojärjestelmä muutetaan internetpohjaiseksi. Tällöin ammatti- ja koulutustiedot sekä lähdeaineistot voidaan avata kaikille käyttäjille. Työhallinto uudistaa koko ammattien ja ammattialojen kuvausjärjestelmänsä tietojen keruun, esittämistavan ja jakelun sekä samalla selvittää, mitä uusia sähköisiä kanavia sovelletaan tietojen jake- lussa ja esittämisessä.

Ohjausalan

YHTEISTYÖ

PÄÄVASTUU OPISKELIJOIDEN ohjauksesta on oppilaitoksilla, joiden ohjauspalveluja täydentävät työvoimatoimistojen kaikille avoimet ohjaus- ja neuvontapalvelut. Työvoimatoimiston palvelut opiskelijoille pyritään järjestämään yhteistyössä alueen oppilaitosten kanssa.

Opetus- ja työhallinnon välinen yhteistoiminta ohjaus-alalla vaihtelee paikallisesti ja alueellisesti. Paikallisesti se voi merkitä esimerkiksi työvoimatoimiston vastaavien virkailijoiden ja alueen opinto-ohjaajien keskinäisestä yhteistyöstä ja menettelytavoista sopimista. Työvoimatoimistojen ammatti- ja koulutustietopalvelu tekee yhteistyötä koulujen oppilaanohjauksen kanssa. Koulutusneuvojat sopivat toiminta-alueensa opinto-ohjaajien kanssa mm. tiedotustilaisuuksista oppilaitoksissa sekä oppilaiden tutustumiskäynneistä työvoimatoimistoon.

Työvoimatoimistojen nuorten työnvälityspalvelut tiedotustilaisuuksineen ovat ajankohtaisia siinä vaiheessa, kun ammatillisista oppilaitoksista valmistuvat nuoret pyrkivät ensimmäistä kertaa työmarkkinoille. Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen ura- ja rekrytointipalveluista on oppilaitoksella päävastuu. Työvoimatoimistolla on myös tärkeä rooli tässä toiminnassa sekä oppilaitosten yhteis-

työkumppanina että palvelujen tarjoajana valmistuville opiskelijoille. Vastaavalla tavalla yhteistyötä tehdään korkeakoulu-paikkakunnilla yliopistojen ura- ja rekrytointipalveluissa toimivien asiantuntijoiden ja työvoimatoimistojen korkeakoulu-neuvojien kesken.

Valtakunnallisella tasolla nuorisoasteen oppilaan-ohjaus- ja työvoimapalveluyhteistyön kysymyksiä käsitellään opetusministeriön vuonna 2002 asettamassa ohjausyhteistyöryhmässä, joka jatkaa työministeriön aikaisempina vuosina asettamien vastaavien työryhmien työtä. Se käsittelee ja tarvittaessa esittää kannanottojaan ja kehittämisehdotuksiaan opetus- ja työhallinnolle mm. nuorten ohjauspalveluiden järjestämisestä, nuorten koulutus- ja työllisyyskysymyksistä yleensä sekä ohjausta tukevan koulutus- ja työelämä tietoa-aineiston kehittämisestä.

Vuonna 2003 voimaan astuneen lakiuudistuksen ansiosta perus- ja toisen asteen oppilaitosten tulee toteuttaa opiskelijahuoltoon liittyviä tehtäviä yhteistyössä paikallisen sosiaali- ja terveyshuollon kanssa. Valtakunnallisella tasolla Stakes ja Opetushallitus ovat tehneet yhteistyötä opiskelijahuoltoon koskevien opetussuunnitelmien perusteiden laadinnassa.

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMOn osallistuminen ohjausyhteistyöhön

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO (Centre for International Mobility) edistää suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä koulutuksen, työelämän ja nuorisotoimen alueilla. CIMO kuuluu EU-, Eta- ja EU-jäsenyyttä hakeneissa maissa sekä Sveitsissä toimivaan ohjauksen, neuvonnan ja koulutustiedotuksen Euroguidance-verkoston (National Resource Centre for Vocational Guidance NRCVG), jonka toiminnasta saa lisätietoja internet-osoitteesta http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo2/euroguid_en.html

Euroopan komissio myöntää Euroguidance-verkostolle vuosittain toiminta-avustuksen, jonka lisäksi CIMO kansallisena Euroguidance-keskuksena saa tukea opetus- ja työministeriöiltä. Euroguidance-keskusten päätehtävänä on

1. tuottaa, levittää ja vaihtaa ammatilliseen/korkea-asteen koulutukseen liittyviä tietoaineistoja sekä tietoa koulutukseen ja työelämään ohjauksesta Euroopan eri maissa

2. tarjota täydennyskoulutusta ja neuvontapalveluita sekä työvälineitä työ-/opetushallinnossa toimiville ohjaajille ja neuvojille koulutuksen ja työelämän kansainvälistymiseen liittyvissä kysymyksissä

3. tukea ohjaajien ja neuvojien omaa liikkuvuutta, ammatillista verkostoitumista sekä tiedonvaihtoa hyvistä eurooppalaisista ohjauskäytännöistä.

CIMOn Euroguidance-toiminnan kansallinen yhteistyöverkosto muodostuu työhallinnon koulutusneuvojista ja oppilaitosten opinto-ohjaajista kautta maan. CIMOn Euroguidance-palveluita ovat julkaisut, www-palvelut, täydennyskoulutus, tieto- ja neuvontapalvelut sekä tiedottaminen Euroopan unionin koulutusohjelmien tarjoamista mahdollisuuksista ohjausalalla ja muista kohderyhmää koskevista ajankohtaisista asioista.

CIMOn toiminnasta ja palveluista saa lisätietoa CIMOn kotisivuilta <http://www.cimo.fi>
CIMOn muita www-palveluita ovat:

- Maailmalle.net <http://www.maailmalle.net>
nuorille ja nuorten parissa toimiville tarkoitettu palvelu. Se sisältää tietoa kansainvälistymismahdollisuuksista eri elämänvaiheissa
- Rainbow <http://rainbow.cimo.fi>
asiantuntija-asiakkaille monikulttuurisen ohjauksen tueksi kehitetty palvelu
- Discover Finland <http://finland.cimo.fi>
tietoa englanniksi mm. opiskelu- ja harjoittelumahdollisuuksista Suomessa.

Lisäksi CIMO ylläpitää Suomea koskevaa sivustoa Euroopan komission PLOTEUS-portaalissa <http://www.ploteus.net>
PLOTEUS tarjoaa tietoja koulutusmahdollisuuksista 30 Euroopan maassa.

Ohjaaja-

KOULUTUS SUOMESSA

SUOMESSA opinto-ohjaajakoulutusta järjestävät Joensuun ja Jyväskylän yliopistot sekä Hämeen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen ammatilliset opettajakorkeakoulut. Ohjaajaksi voi vaihtoehtoisesti opiskella joko yliopistossa ohjauksen koulutusohjelmassa, 35 opintoviikon laajuisessa monimuotokoulutuksessa, johon edellytetään ylempää korkeakoulututkintoa ja opettajan pätevyyttä; tai suorittamalla 35 opintoviikon laajuiset sivuaineopinnot. Ruotsinkielistä opinto-ohjaajakoulutusta järjestetään Åbo Akademin kasvatustieteellisessä tiedekunnassa Vaasassa. Lisätietoja ohjaajakoulutuksesta saa asianomaisten oppilaitosten [www-palveluista](http://www.palveluista).

JOENSUUN YLIOPISTO

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustieteen laitos

Oppilaan ja opinto-ohjaajien koulutus

<http://ohjaus.joensuu.fi/>

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Opettajankoulutuslaitos

<http://www.jyu.fi/tdk/kastdk/okl/opo/>

HÄMEEN AMK

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

<http://www.hamk.fi>

JYVÄSKYLÄN AMK

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

<http://www.jypoly.fi>

ÅBO AKADEMI, Vasa

Pedagogiska fakultetet

<http://www.abo.fi/>

Työhallinnon ammatinvalintapsykologin tehtävään edellytetään aina maisteritutkintoa, johon sisältyy korkein arvosana psykologiassa. Suomessa voi psykologiksi opiskella seuraavilla korkeakoulupaikkakunnilla: Helsinki, Joensuu, Jyväskylä, Tampere ja Turku. Koulutusneuvojen, työvoimaneuvojen ja -ohjaajien työtehtävissä ei sen sijaan edellytetä tiettyä muodollista pohjakoulutusta.

Työministeriö järjestää peruskoulutuksen kaikille uusille työvoimaneuvojille ja -ohjaajille, ammatinvalintapsykologeille ja koulutusneuvojille (työhallinnon asiakaspalveluhenkilöstön peruskoulutusohjelma).

Ohjauksen

AJANKOHTAISET HAASTEET

2000-LUVUN alun Suomessa korostuu tiedon, taidon ja osaamisen merkitys kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Koulutuspolitiikan tavoitteena on väestön yleisen koulutustason nostaminen. Työelämä asettaa kansalaisten osaamiselle ja ammatilliselle pätevyydelle jatkuvasti uusia vaatimuksia. Hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitäminen edellyttää kaikkien väestöryhmien laajaa osallistumista koulutukseen ja työelämään. Elinikäinen oppiminen ja elinikäinen ohjaus ovat keskeiset keinot vastata näihin haasteisiin.

Suomi osaamisyhteiskuntana pyrkii lisäksi varmistamaan, että kaikilla väestöryhmillä on riittävät valmiudet ja yhtäläiset mahdollisuudet itsenäisesti hankkia, käsitellä ja hallita tietoa tietoteknisten välineiden avulla. Kansalaisten koulutus- ja uravalintoja eri elämänvaiheissa helpottamaan kehitetään koulutus- ja työelämätiedon www-palveluja, jotka täydentävät työ- ja opetushallinnon tarjoamia henkilökohtaisia ohjaus- ja neuvontapalveluja.

Kansallisena tavoitteena on myös taata kullekin peruskoulunsa päättävälle ikäluokalle jatko-opintopaikka joko yleissivistävässä lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa. Peruskoulusta valmistuvien ohjauksessa korostetaan jatkokoulutuksen tärkeyttä keinona parantaa nuoren omia työllistymismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Ohjaustoiminnassa tuetaan erityisesti niitä ryhmiä, joiden opiskelu- ja työllistymismahdollisuudet ovat muita heikommat. Tällä tavoin pyritään ehkäisemään riskiryhmien syrjäytymistä.

Kaikki toiminta ohjauksella opetus- ja työhallinnossa tähtää tulevaisuudessakin yhteiseen päämäärään. Tavoitteena on tarjota asiakkaille laadukkaita ohjaus- ja neuvontapalveluita, ajantasaista tietoa koulutuksen ja työelämän mahdollisuuksista Suomessa ja ulkomailla, sekä kannustaa tekemään onnistuneita ura- ja elämänvalintoja.

Mika Launikari, CIMO, (mika.launikari@cimo.fi) on vastannut tämän esitteen toimittamisesta. Esite on tuotettu yhteistyössä opetusministeriön, työministeriön ja Opetushallituksen asiantuntijoiden kanssa.

Ulkoasu: Satu Salmivalli

Kuvat: Jouko Lehtola, Ida Pimenoff ja Lehtikuva

OHJAUSYHTEISTYÖOSAPUOLET

Suomessa

Peruskoulu

(luokat 7.–9.)

Ohjaushenkilöstö:

- opinto-ohjaajat
- luokanopettajat
- aineenopettajat

Menetelmät:

- luokkamuotoinen ohjaus (vähintään 2 x 38 t)
- opintokäynnit
- työelämään tutustuminen
- henkilökohtainen ohjaus
- pienryhmäohjaus
- verkkoympäristön käyttö ohjauksessa

Lukiokoulutus

Ohjaushenkilöstö:

- opinto-ohjaajat
- ryhmänohjaaja, muut opettajat

Menetelmät:

- luokkamuotoinen ohjaus (1 pakollinen ja 1 syventävä kurssi, 1 kurssi = 38 tuntia)
- opintokäynnit
- työelämään tutustuminen
- henkilökohtainen ohjaus
- pienryhmäohjaus
- verkkoympäristön käyttö ohjauksessa

Työvoimatoimisto

AmmatINVALINTA ja urasuunnittelu

Ohjaushenkilöstö:

- ammatinvalintapsykologit
(psykologikoulutus)

Menetelmät:

- ohjauskeskustelut
- psykologiset arviointimenetelmät
- työ- ja koulutuskokeilut

Koulutus- ja ammattitietopalvelu

Ohjaushenkilöstö:

- koulutusneuvojat

Menetelmät:

- koulutusneuvonta
- koulutusinforyhmät
- itsepalvelu

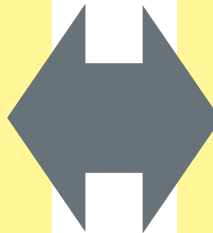
Työnvälitys

Ohjaushenkilöstö:

- työvoimaneuvojat ja -ohjaajat

Menetelmät:

- henkilökohtainen työnvälitys
- itsepalvelu

Ammatillinen koulutus

Ohjaushenkilöstö:

- opinto-ohjaajat
- kaikki opettajat

Menetelmät:

- erilliset oppitunnit (20–40 t)
- integroituna muuhun opetukseen
- henkilökohtainen ohjaus
- työssäoppiminen

Ammattikorkeakoulut

Ohjaushenkilöstö:

- asiantuntijatehtävissä toimivia ohjaajia

Menetelmät:

- henkilökohtainen ohjaus
- integroituna muuhun opetukseen
- ura- ja rekrytointipalvelut
- opintoasiainneuvonta

Yliopistot

Ohjaushenkilöstö:

- asiantuntijatehtävissä toimivia ohjaajia

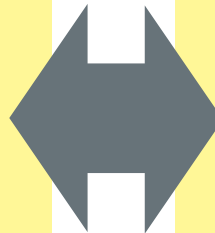
Menetelmät:

- henkilökohtainen ohjaus
- integroituna muuhun opetukseen
- ura- ja rekrytointipalvelut
- opintoasiainneuvonta

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO

- kansainvälisen koulutustiedotuksen, ohjauksen ja neuvonnan Euroguidance-keskus
- kokoaa, tuottaa ja levittää tietoa ja järjestää täydennyskoulutusta opiskelija- ja harjoittelumahdollisuuksista Suomessa ja ulkomailla
- kohderyhmään kuuluvat opetus- ja työhallinnossa ohjaus- ja neuvontatyössä toimivat ammattilaiset

OPETUSHALLITUS

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

CIMO

Työministeriö • PL 34 • 00023 Valtioneuvosto • puh. (09) 160 06 (keskus) • faksi (09) 160 48989 • <http://www.mol.fi>

Opetusministeriö • PL 29 • 00023 Valtioneuvosto • puh. (09) 160 04 (keskus) • faksi (09) 135 9335 • <http://www.minedu.fi>

Opetushallitus • PL 380 • 00531 Helsinki • puh. (09) 774 775 • faksi (09) 7747 7865 • <http://www.oph.fi>

CIMO • PL 343 • 00531 Helsinki • puh. (09) 7747 7033 • faksi (09) 7747 7064 • sähköposti cimoinfo@cimo.fi • <http://www.cimo.fi>

ISBN 952-5252-94-9